

Vesnice Koloděje, ležící v někdejší Kouřimském kraji, v současnosti přísluší administrativně k území hlavního města Prahy, konkrétně k jeho devátému městskému obvodu. V dávné minulosti se jednalo o střed malého statku pánů z Koloděj, posléze Rotlerů, Kostků z Postupic či Semilských z Naydorfu, který se později stal součástí uhříněveského (ouřinoveského) panství, s nímž sdílel společné osudy. Uhříněves se dostala od zámožného rodu Smiřických ze Smiřic díky sporným dědickým nárokům do vlastnictví Albrechta z Valdštejna. Ten prodal dne 21. ledna 1623 panství Kostelec nad Černými Lesy se statkem Klučovem, panství Uhříněves a město Říčany, statky Koloděje, Škvorec a Křenice Karlovi knížeti z Liechtensteinu, císařskému místodržícímu, za 600.000 kop grošů míšeňských. Kupující složil hotově částku 200.000 kop, zbytek mu byl časem prominut, poněvadž statky byly vypálené a poddaní velmi zchudlí. Roku 1639 vtrhli do kraje Švédové týrající místní obyvatelstvo, které v panice prchalo do okolních lesů. Řada vsí, Koloděje nevyjímaje, byla zcela vypálena. V roce 1653 získala královská komora bývalé panství Smiřických zpět a Liechtensteinové nad ním obnovili svou vládu až po zaplacení náhrady ve výši 400.000 zlatých a 20.000 korců žita.

Období stabilizace a rozkvětu nastalo až za Marie Terezie Liechtensteinové (1694 - 1772), dcery Jana Adama knížete z Liechtensteinu (1636 - 1712) zvaného „Bohatého“. Teprve osmnáctiletá Marie Terezie se usídlila na zámku v Kostelci nad Černými Lesy (též Černý Kostelec) a v roce 1713 se provdala za prince Emanuela Tomáše di Savoia-Carignan (+1729). Nová držitelka liechtensteinských panství a statků v Čechách, tj. Kostelec s Uhříněvsí, celkově zvelebila většinu nabytého majetku, osazovala pusté dědiny, obnovila zašlé fary a kostely, zřizovala nové školy, zakládala dobročinné nadace a chudobince, zajišťovala městečkům a řemeslníkům nové výsady. V případě nutnosti neváhala některým poddaným odpustit i jejich dluhy, některé úplně zprostita poddanských povinností. Během vleklých válek v letech 1740 - 1763 se rozdáváním panských zásob snažila zmírnit utrpení svých poddaných. Přímou ve Vídni založila tzv. Savojský ústav šlechticů. Pro nás je důležitá i z toho důvodu, že ve dvacátých letech 18. století nechala v Kolodějích postavit reprezentativní zámek. Jelikož v roce 1734 Marie Terezie Savojská ztratila svého jediného syna, odkázala všechny statky svému příbuznému Františku Josefovi (1726 - 1781) z Gundakarovy linie rodu Liechtensteinů. Lovecký zámek s oborou obnovil roku 1806 kníže Jan (I.) Josef (1760 - 1836). Zároveň se rozhodl odstranit se zámek související kapli svaté Anny a vybudovat v místě nový kostel. Do malebného kolodějského zámku umístil řadu cenných obrazů od barokních mistrů. Část přilehlé obory upravil na vkusný anglický park.

K uhříněveskému panství, jehož součástí Koloděje byly, se roku 1852 připojil nedaleký statek Škvorec. V roce 1899 v Uhříněvsí vznikla správa všech liechtensteinských panství v Českém království. Tou dobou Uhříněves zahrnovala výměru 8.126 ha, z toho 3.324 ha lesů. Dále k ní patřilo 21 dvorů, 7 revírů, 13 rybníků a 3 průmyslové závody, mj. pivovary v Uhříněvsí a Škvorci. V rámci první pozemkové reformy (prováděna mezi léty 1923 - 1925 pod vedením přídělových komisařů Hanfa a Pospíšila) bylo téměř celé uhříněveské panství zabaveno československým státem. Knížeti Janovi (II.) Josefovi (1840 - 1929) zůstal pouze kolodějský zámek a mlýn tamtéž. Zámek bez patřičného zázemí musel pochopitelně prodat. Řadu let stavba sloužila k občasným výjezdním zasedáním české vlády. Původní vlastník, nynější restituent zde plánuje otevření musea.

Popis z roku 1618. Tehdejšímu majiteli Albrechtovi Janu Smiřickému ze Smiřic patřily v Čechách Uhříněves, Koloděje, Kostelec nad Černými Lesy, Klučov, Český Dub, Hrubá Skála, Semily, Navarov, Kumburk, Dřevěnice, Radim, Úlibice, Hořice, Náchod, Rýzmburk, Velký Třebešov, Malý Třebešov, Žlunice, Dymokury, Škvorec, Křenice a domy v Jičíně. V Kolodějích vrchnost držela zámek, dvůr a mlýn. „*Na panství Kolodějském, v zámku Kolodějích, v pokoji u vrat, kde pan ouředník lýchá; v pokoji u vrátného jdouce do zámku, v kanceláři, v zemanské světnici, v zemanské komoře dole, ve sklepě písařském, v place, ve sklepě pod zemí, v druhém sklepě vedle toho, ve sklepě klíčnicím, v světnici nad kuchyní, v komoře za touž světnicí, v velké světnici, sklep vedle též světnice, nad pavlačemi a kaplou, v světnici nad pekárnou, v komoře z též světnice, v vejstupku, v kaple, v fraucimoře velkém, ve sklepě z též světnice jdouc, na síni před panským pokojem, v panském pokoji, ve sklepě z téhož pokoje jdouc, v nárožním pokoji proti palácu, v komoře za týmž pokojem, v světnici za palácem, v komoře za touž světnicí, v hostinský světnici, v komoře z též světnice, v komoře za hostinskou světnicí, v suchý komoře, na věži, v pekárně, v lánziče, v zahradě kořenný, v kovárně, v chalupě na vinici, na tenetnici“.*

Popis z roku 1654. Koloděje i Uhříněves byly značně poškozeny po dřívějším řádění švédských tlup. Vrchnost měla v Kolodějích kromě zámku ještě pustý dvůr s neobdělávanými polnostmi, prázdný ovčín, spálenou kovárnu. Jediné, co se nacházelo v trochu utěšeném stavu, byl zahradnický domek a kolodějská vinice s lisem. „*V zámku Kolodějském pustým. Kterýžto krovem cihelným náležitě přikrytý a nyní opravený, též žlaby mezi krovy dřevěný v nově vytažený, klenutí kolem se dvěma placi. Jedno nad druhým troje jest, v nichž nemálo pokojnův a komor, však ty všechny bez dveří, voken a kamen kromě při některých dolejších sklepích, kdež lidé, jenž na vinici vycházejí, se spolu s vrátným zdržují, vynachází. Item v zámku při mostě světnice s kamny cihelnými a dveřmi 2, vokena sklenný 2. Most zdvihací ten jest v nově udělaný, předním polouvratí se dvěma*

provazy, sekera kladní 1. Studnice v zadním place klenutá, sklep podzemní nehrubý. Item studnice na předním place zděná, nad níž krov šindelný jest“.

Popis z roku 1894. Zámecká budova s vnitřním zařízením byla tehdy odhadnuta úředně na 84.563 zlatých 46 krejcarů. Celková výměra zámeckého parku činila 111 jiter 1266 sáhů. V parku bychom našli loučky, ozdobné zahrádky, pastviny, rybník Čopar na Raketnickém potoce a lesopark. Součást parku, obora („Kolodějer Thiergarten“) o výměře 94 jiter 90 sáhů, byla oceněna na 11.272 zlatých 80 krejcarů.

„Vlastní zámecká budova s vedlejšími staveními a s přilehlým, v anglickém stylu zřízeným, parkem a oborou se nachází u Raketnického potoka ve čtyři kilometry severovýchodně od Ouříněvsi vzdálené osadě Koloděje. Tento prostorný a dobře udržovaný zámek má mistrovsky vyvedené stropy se štukatérskými pracemi z mytologie...Na panství Ouřínoves je jenom jedna voluptuární budova, totiž nově adaptovaná zámecká budova v místě Koloděje. K tomuto zámku patří také ohraničený park a obora, potom hospodářské pozemky, louka a rybník. Všechny tyto objekty jsou obehány ohradní zdí...Panský zámek čp. 1 v osadě Koloděje, která je vzdálena 5 kilometrů od Ouřínovsi a 3 kilometry od železniční stanice Ouvaly, stojí podle stavebního popisu na severovýchodním konci vesnice, na masivním návrší, se související jednopatrovou vedlejší budovou o ploše 1 jitra 5 sáhů. Zámecká budova je jedno patro vysoká, obklopena velkým, starým a dobře vzrostlým parkem a s ním související oborou, má v jeho západní, proti parku zřízené, fasádě délku 78,20 metru a v prostřední třetině délku 37,80 metru. Je tu risalitní stavba, která na šestém metru z fasády vpřed vystupuje. Oboustranné, symetricky uspořádané díly zámku jsou vybudovány na stavebním pozemku. V risalitu jsou v přízemí dvě klenuté vstupní brány s horním světlem. V prvním patře risalitu je balkon se čtyřmi kamennými nosiči a deskami a železným zdobeným zábradlím. V risalitu je šest oken a na balkon vedoucí dveře se žaluziemi...Zámek má v prvním patře kromě odpovídající chodby velký sál a deset menších salonů. Do poschodí vede z přízemí široké, kamenné schodiště. Všechny pokoje jsou navzájem propojeny elegantními, masivními dveřmi. Stěny pokojů jsou pěkně omítnuty. Stropy v různých salonech jsou bohatě zdobeny štukatérskou prací. Všechny salony mají okenice, elegantní parketové podlahy a na topení ponejvíce francouzské komíny. Přízemní díl zámku obsahuje kromě bytu vrátného velmi mnoho malých, nyní ještě nehotových obytných místností včetně příslušenství. V suterénu jsou koňské stáje“.

Prameny a literatura

- BUBEN, Milan: Liechtensteinové, I.-II. Střední Evropa, roč. 11, 1995, č. 49-50.
- Národní archiv (dále „NA“), Fideikomisní spisy (dále „Fdk“), sign. VII E 9, Inventář statků pánů Smiřických, 1618, ka. 847.
- NA, Fdk, sign. VII E 33, Inventář panství Kostelec nad Černými Lesy, Uhříněves a Škvorec, 1654, ka. 1061.
- NA, Fdk, sign. VII E 33, Protokol o odhadu panství Uhříněves, Škvorec a statků Benice, Malé a Velké Babice, Kuří a Plaňany, 1894, ka. 1073.
- PROCHAZKA, Johann F.: Topografisch-statistischer Schematismus des Grossgrundbesitzes im Königreiche Böhmen. Prag 1880.
- SEMANSKÝ, Antonín: Paměti městyse Uhříněvsi a okolí. Uhříněves 1910.
- SOMMER, Johann Gottfried: Das Königreich Böhmen, XII. Prag 1844.
- SOA v Praze, Velkostatek Uhříněves, BEDNÁŘÍK, Karel - HAVELKOVÁ, Věra - RAKUŠANOVÁ, Jarmila: Inventář. Praha 1960.
- VOŽENÍLEK, Jan: Předběžné výsledky československé pozemkové reformy. Země Česká a Moravsko-slezská. Praha 1930.

Koloděje na povinném císařském otisku stabilního katastru z let 1824 - 1843 (<http://archivnimapy.cuzk.cz/>)

Současná podoba zámku v Kolodějích.